

Montserrat Espallargas
**La genètica
de les passions**

Premi Ciutat d'Alcoi
de Novel·la
Isabel-Clara Simó

L'ECIÈCTICA

bromera

1
SILENCI

En un enforcall de camins, més enllà d'un petit puig sepultat de gençana, en Tomàs, na Lita i jo caminem a través d'una contrada d'orquídies. Observo l'escena en què avancem entre les flors que creixen en un desordre de garlandes, repetides totes com si volguessin anul·lar-se les unes a les altres. El perfum es remou en el meu nas a punt d'empastifar-ho tot. Puja d'ençà d'un d'aquests trencalls vorejat d'olivardes des del qual és possible la visió profunda del paratge. Jo revisc el mateix record moltes vegades: el meu germà, de cinc anys, la meva germana, de set i jo, de deu. El paisatge no existeix per si mateix, existeix per les clapes dels tres cossos que el retallen.

Hi ha al cel una lluna roja que unta les siluetes de sang. En la manera que vira es recull sobre un renou estrident, un eco que parla i no diu res. Tanmateix, però, mou aire, i en replegar-se accentua l'alineació del grup. Sempre la mateixa escena, sempre el mateix ressò anguniós que per algun motiu em fa rodar el cap, la mateixa sensació de la consciència duta fins al límit. No la puc silenciar.

D'on venim i on anem, no ho sé. No ho he sabut mai. En Tomàs plora. Jo també ploro, però no em cau ni una llàgrima.

Tinc la sensació que desallotjo els meus germans. D'on? No ho sé.

Camino darrere en Tomàs. Un peu el poso en terra, l'altre em queda suspès a l'aire. Faig un salt dins seu. Em capbusso en ell com si fos un pou sense fons on buidar-me per no sortir-ne mai més. Nedo a través dels seus canals igual que si ho fes en el canal del Sol

de s'Albufera. En Tomàs és el canal i jo, uns fils de bova amb què m'impulso a través de l'aigua.

Déu em va voler salvar a mi i el va sacrificar a ell.

Al tanatori, dins el taüt, al meu germà, orellut com és, l'han agitat un poc de perfil perquè en la caiguda contra el terra s'ha tornat morat d'una galta. En un racó, algú comenta que no li han pogut esborrar del tot el senyal del cop a la pell. Ho diu com si formés part de l'ordre natural de les coses. L'explicació del que ha passat és senzilla, però jo no faig més que voltes i voltes, per explicar-me-la a mi.

De mig costat, dins el fèretre, en Tomàs calla. El silenci aviva un crit que és a l'epicentre de la seva gola. Durant un parell de segons el so va més enllà de la pròpia vibració. És una caiguda en vertical com la d'un petit objecte de cristall que esclata entre les parets de la sala. Jo desvio la mirada al sostre perquè no puc mirar el cos del meu germà. Tan bon punt alço els ulls em creix un malestar sobre la base del pit i descobreixo que m'han mutilat: que m'han tallat els braços i les cames.

No he pogut mai manejar amb cordura el record en què en Tomàs, na Lita i jo caminem a través del bancal d'orquídies, perquè, de vegades, quan tinc la impressió que la imatge és a punt d'entelar-se, en el moment menys esperat, ens desviem en direcció oposada per un corredor solitari de sesqueres. Al peu d'aquest vessant d'una estranya combinació d'elevacions, ens escolem enmig de dunes antigues entre franges successives de joncs, d'herbassar i de pinars. La lluna cau ara en una bassa d'aigua que sembla feta a mida de l'astre. Pels marges emergeixen amples zones inundades, envoltades de càrritx. Duc el meu germà de la mà que avança atiant les plantes. A l'altra extremitat m'aferra na Lita i, a cada passa, el seu plor s'obre ampli com s'obren les finestres al cant dels ocells. Tan real és la sensació que, a mesura que el so avança, descobreix noves formes de veus o de brams o de xiscles que acaben per convergir en el mateix renou tossut de sempre que m'envesteix el cap. Des

de fa anys que a poc a poc em va guanyant espai sense que pugui tapar-li la boca.

No sé on és que succeeix tot això. No ho he sabut mai.

Durant tota l'horabaixa mon pare, mumare, la meva germana i jo presidim la sala de vetlla. Els plors de la mare són espantosos. Brandeixen l'espai amb una creixent entonació molt aguda que puja de volum. Em sento culpable de respirar. El món s'immobilitza com si fos un objecte reposat i obre una zona per a les preguntes sense resposta. Hi ha un interrogant molt gran que s'eleva per damunt els altres: per què, per què... Per què? Una pregunta a la qual no podem tancar la porta, perquè es repeteix amb una força infinita. És un trencaclosques per tornar-se boig davant la incapacitat de poder mirar de front el sol i la mort.

Des d'un principi confio que el dit de Déu ho detingui tot, però no succeeix res. L'absència del Totpoderós es fa present. Hauria pogut esperar-lo dalt la punxa de la creu d'un campanar, que m'hauria ignorat de la mateixa manera, com si no estigués en poder seu alçar la mà per segellar l'abisme on es va estibar en Tomàs. Així són les coses, ja no sé de què va aquest joc. Tot és inútil. No em queda altra opció que afrontar la certesa que el creador és còmplice de la mort del meu germà.

Em pregunto on és la seva bondat.

No puc imaginar res més que no sigui que el món s'inverteix i em té colgada dels peus amb el cap fora dels límits de l'òrbita del sol fins a girar la clau en sentit contrari d'on soc jo.

És difícil aquesta horabaixa, no em surten les paraules. Hi ha un instant en què vull cridar que no em tanquin el taüt, que me'l deixin obert. Per un moment busco el crit. Introdueixo la mà dins la gola i la remoc amb la misteriosa capacitat de l'impuls que m'empeny, però l'extremitat em queda presonera entre les parets de la laringe que fan de rotllana, i només soc capaç de barbotejar dues o tres paraules xarrupades en una veu poc eficient. El meu cos es parteix per la meitat igual que una roca arriba als límits de dilatació per l'escalfor.

Algú de la funerària deu haver donat l'ordre que comenci la cerimònia, perquè acudeixen fins a la sala de vetlla dos funcionaris que es distribueixen a banda i banda del fèretre. Jo estic aferrada a la tapa encara oberta del bagul amb les mans acumulades sobre ell. Abraço tota l'extensió de la vitrina de la caixa fins on m'abasten els dits, el rostre enganxat contra el vidre, el meu cos contra el cos del meu germà i aleshores el crido: Tomààààààààààà.

Sí, ja sé el que ve ara, però no faig res per posar-ho fàcil, i el pare i na Lita m'han d'arrençar de damunt seu fent una extirpació en sec del cap, el tronc i les extremitats com si els tallessin amb un cúter.

Imagino què serà de la no vida del meu germà a l'interior de la sepultura sense mi, que soc el seu àngel de la guarda: acabarà extingit per un cop de soledat.

Hi ha cops de vent i hi ha cops de soledat.

Només soc a temps de pensar això. Tot seguit, els treballadors del tanatori me'l pareden darrere el ressalt de la fusta amb la maniobra d'un cop que encara sento ara.

Boooooooooom.

Encara ara.

No hi ha hagut cap altre moment en la meva vida en què l'univers hagi projectat una oposició més contrària que aquesta.

Tomàs, et quedes sol dins el taüt.

Fa una setmana que vaig anar a veure el meu germà a casa els pares, on vivia. S'estava estès en el llit de la seva cambra, la boca plena d'un rubiol de confitura i l'espatlla recolzada contra el capçal d'un tauler de fusta. Uns llençols blancs li embolcallaven les cames. El cobrien fins a la cintura amb un bassal de roba al voltant del qual hi havia espargits un caramull de còmics i mangues japonesos, alguns dels quals havien caigut disseminats per terra. Eren d'aventures i de terror. En un racó, al peu de la finestra oberta dels dos porticons, en

vaig poder veure també uns d'eròtics. La llum que hi entrava alçava una boira blanquinosa sobre la vinyeta d'una dona mig nua, que li esborrava les mames dins una bombolla de pols. Anava calçada amb dues botes altes fins més amunt dels genolls i, per un instant, em vaig sentir incapaç d'apartar-ne els ulls.

Quan recordo aquest darrer dia, m'adono com era de deforme la seva vida, amb aquella necessitat que tenia de viure orientat cap a la fosca com una casa que tomba en direcció a l'obscuritat més pregona. Si és veritat que l'ànima humana anhela l'harmonia, en el seu cas no hi ha dubte que el confinament dins la seva habitació era per a ell una font de calma, a la manera d'una pausa amb el món. No he entès mai bé les seves raons. Sospito que tenia una necessitat interna de no moure's del llit, de respirar tranquil, que nosaltres no hem sabut entendre. Pensant en això, ara paro esment en l'única geografia que tenia a l'altra banda de la finestra, l'única en què podia fixar la vista: la d'un filat de cables d'instal·lacions enroscats al vent en forma d'una cabellera llarga i mal pentinada. M'odio en recordar l'escena. M'amago la cara amb les dues mans per esquivar la llum del sol, perquè ara m'adono estúpidament, massa tard, que això podria haver estat el principi de tot. És quasi una obvietat, una revelació fora de lloc i de temps. Si ho penso bé, tot al voltant d'en Tomàs, cadascuna de les coses del seu estil de fer, podrien haver-se interpretat com la primera pàgina de la seva biografia que encara estava per escriure's. Totes eren pistes.

Al tanatori ve na Margalida, la seva exnòvia, la que mumare culpa d'haver-li malmès la vida. Segons la seva versió, el meu germà va morir quan ella s'hi va repensar i va dir que no s'hi volia casar. És una idea que ha estat sempre en el seu pensament. No es cansa mai de dir-ho. Sovint repeteix la mateixa frase, la projecta a l'aire a la semblança d'una nova revelació quan és un fet vell que ja sabem. En altres temps, quan en Tomàs en feia alguna de grossa, l'amollava precipitada, se la treia ràpid d'entre les dents, tan fàcil com un esput. Aviat es va convertir en una bona raó per excusar-lo

i per absoldre'l de totes les faltes. Ella i jo, les dues el perdonàvem. I el pare? No en parlo, del pare.

Ara deu fer ja quasi una dècada, d'aquesta història. El cert és que no va ser, però, fins molt més tard de deixar-ho amb na Margalida, potser dos o tres anys després, que va quedar pràcticament postrat. Des d'aleshores que la seva vida va ser com unes llargues vacances, de les quals tota la família ens vam avergonyir i no n'hem parlat mai amb ningú, només amb el seu psiquiatre. Va ser l'època en què va adquirir l'addicció dels cables. Pareixia que volgués donar-los caça, deia mon pare. De cop es llevava del llit, on s'estava ajagut bona part del dia, sortia al carrer i es posava a empaitar el cablejat de les instal·lacions, entorcillat per les parets o colgat de les posts d'electricitat de Palma. Recordo bé la sensació que vam tenir des del primer instant en què va començar tot: el meu germà cavava un pou on enterrar-se. Era un joc angoixant que, al principi, va engegar quan tornava de la feina i, en la darrera etapa, es va transformar en la seva única ocupació. Va ser quan se li va oblidar el món i nosaltres ens vam adonar massa tard que això seu era un acte de revifricació que mai ningú no va entendre, ni el seu psiquiatre, ni cap dels qui érem la seva família.

Na Margalida arriba sola, sense el seu marit, un advocat amb qui es va casar al cap de tres o quatre anys de deixar el meu germà. Sola. No l'acompanyen els dos fills que té i que podrien haver estat els meus nebots. Volto a mirar-la amb una fiblada enmig del pit. En el silenci que la segueix i en cada un dels metres que camina a través del vestíbul, hi trobo, d'una manera llunyana, el cos i les mans del meu germà amb una docilitat tan natural que m'escarrufa. La porta de la sala de vetlla s'obre a l'ample i l'espetegada contra el bastiment correja desafiant entre la gent com un guarniment més de l'horabaixa. Bum. No hi ha terbolins d'aire que recorrin el passadís.

Dins l'estança, no hi pot entrar. Homes i dones, alguns uniformats de negre, embossen l'espai i li donen l'esquena. Parlen en

veu baixa. Ningú no es mou. Familiars i amics formen rotllanes. Ocupen una part del corredor, la que dona al davant de la capella. Està tan perduda com nosaltres. Ho penso, el meu esperit ho somia. És l'únic consol sord que sona dins el meu cor.

D'enfora on som, m'adono que ens acaba de veure perquè, de sobte, accelera el pas, ve de pressa a trobar-nos travessant en ziga-zaga a través dels diversos grups. En aquesta hora sento una cosa que no es concreta, igual que un nom a mig escriure en un full o una paraula que s'enreda en el caragol d'una flama i s'ofega sense ser pronunciada, i tanmateix és una petita felicitat. Mumare i jo tenim un bon presagi: en Tomàs és allí encara entre les dues. El temps malversat durant els darrers anys es dissipa per un moment i tot regressa a la idea originària que ella i el meu germà són l'un per l'altre, i això és un sí per sempre. Tinc molt present la situació, perquè la mare recorre impacient la distància que les separa. Busca les seves mans, cerca fregar-s'hi com si fossin sucre dins una sucrera i pogués beure, dels terrossos, la dolçor dels records.

Na Margalida, que va ser tan llesta d'intuir que el món del meu germà declinava carretera avall abans que comencés a rodolar.

—L'estimava molt—diu en una clariana de sons i la veu espetega com la branca d'un arbre espolsada a l'aire.

Jo l'escolto obscurida per la llum quirúrgica d'uns ulls de bou fixats en el sostre. La recordo d'un altre temps, estreta a la cintura d'en Tomàs, en direcció a la porta de sortida del nostre pis. Partien abraçats, l'un repenjat al damunt de l'altra, amb les cares acaramullades una devora l'altra.

I jo era feliç que se l'estimessin!

De matinada, el meu germà tornava sempre sol; a voltes, molt begut. Venia d'un domicili sense adreça. No sé de quin local de Palma, un de la zona de Gomila que no tancava en tot el vespre. Recordo aquesta època com una al·lucinació. És el que passa quan pressionem la memòria: les dades que es van gravar, imatges i

escenaris que vam viure, es posen en moviment i brillen igual que les superfícies llises en l'obscuritat.

Quan tornava tard a casa, a mon pare se li posava el dimoni dins el cos. On és l'ase de ton germà?, cridava. En arribar li donaré bon palo; el garrot el farà tornar bo. El ressò carregava de llamps els quatre angles del menjador. Després o entretant o en l'endemig d'aquella escrivada, jo sortia al balcó del nostre pis al barri de Santa Catalina i, com el ca més fidel de tots els que vam tenir, restava atenta a l'aparició de la figura d'en Tomàs, aguditzant els sentits fins que distingia o intuïa el seu perfil travessant el carrer per arribar a casa. Aleshores alçava la mà en alt perquè ell la veiés reflotar a l'aire i interpretés el significat del senyal, que sempre era el mateix: el pare l'esperava darrere la porta. Era el nostre sant i senya; la consigna amb què jo l'interceptava abans que voltés la clau en el pany per evitar que mon pare el girés del revés d'una galtejada o dues o...

Com si fos un nin, un nin...

Hi ha moments en què el record del meu germà es deté suspès a l'aire a pocs centímetres dels meus ulls. Jo el sostinc a la mà i l'observo.

És el rostre excitat d'un nin. Té somriure de pillet. Va pentinat amb un eixam de cabells en forma d'una tulipa acabada de despuntar; els pèls que fan dels extrems dels estils i les parts dels perians baden cap amunt. No estic gaire segura de la visió; és un poc enganyosa, però és la que defineix millor la imatge que m'ha quedat, plegada de qualsevol manera, a la memòria.

En alguna hora buida, el record pren força. Esculpeix escenes de quan érem infants, dels temps en què vam viure a la possessió de Ses Marjals, que era dels padrins, a sa Pobla, als afores del poble, en el límit de s'Albufera. Ara, pensant en allò que vam ser, em reprèn el record d'en Tomàs que correteja per defora la casa.

Tira pedretes contra els ocells amb una badana. Estira les gomes del tirador unides per un tros de cuir i les deixa anar bruscamment. A certa alçada, el seu alè m'arriba fred igual que un corrent d'aire.

Segons com, quan faig memòria d'aquells temps, la darrera cosa que recordo del meu germà són algunes confessions que em va fer de les seves relacions amb dones diferents que no eren na Margalida. Les contemplo sense saber què fer-ne; les revisc com un malson de molts assumptes íntims que no hauria d'haver conegut.

Va ser tan beneït que mai no va pensar que un dia se sabia tot i la nòvia el deixaria.

Déu sabrà per què posa en aquest món homes com en Tomàs, borratxos, sí, però sacrificats. Infidels, sí, però sants, santíssims com sant Josep. Així li deien els mossens de l'església de Sant Magí, que és al costat de casa nostra: és un sant Josep; de tan bo, és un àngel sense ales.

El món és com el mar, ple de contrastos. Si ho sabré jo, que m'he passat la vida submergida en el Mediterrani, sota els fons rocosos i sedimentaris dels litorals, amb el meu vestit de poliuretà i la meva bombona. En els fons marins m'hi he tancat i, en la soledat de l'instant, he enredolat els coralls fixats per la base de teixit de calci, com posats dins una urna, igual que torres coronades rere un finestral on poder-me asseure a observar-les, a mirar-les com actors o actrius que actuen en un petit escenari. Ells m'expliquen que el meu germà era un d'aquests organismes que sobreviuen en bandes horitzontals, un dels que sotsobren en capes paral·leles a la superfície i que resisteixen la dessecació transitòria de l'aigua.

A en Tomàs, li bastaven els esquitxos d'alcohol i d'amor per sobreviure.

En el darrer minut, abans del sepeli, arriben des de sa Pobla els meus padrins, *don* Joan i *dona* Maria Jerònia, acompanyats de l'oncle Jaume, un d'aquells parents excepcionals, l'excepcionalitat

dels quals consisteix en el fet que ningú no coneix el grau exacte de parentiu que tenen amb la família. Amb ells compareixen també madò Damiana i l'amo en Domingo, i el net d'aquests dos, en Bernat, que és dos anys més gran que jo i que va ser company de jocs en els temps en què vam viure a la possessió. De tres en tres, arriben. Tots sis fan cara de creu. A mumare, a na Lita i a mi ens fan dues besades, estiren el rostre fins arribar-nos a les galtes i en la manera en què ho fan hi ha un esforç vertader per acostar-se a la nostra intensa emoció. Jo sento que la respiració dels seus cossos xoca contra la meva caixa del pit. A mon pare li tomben la cara, ni li donen la mà. Passen davant seu amb un gest tan net que pareix una ratlla de cal·ligrafia. És un instant breu abans que ell se'ls giri d'espatlles com si voltés un full i surti caminant de pressa fins a les portes de l'edifici a llençar una cigarreta i, botant sobre ella, la rebenti. Les anelles de fum s'esbandeixen en les coordenades del cel. Em dic que l'enemic de la nostra història som nosaltres mateixos i aquesta necessitat d'enquistar el nostre dolor i avivar-lo contínuament.

Per als meus padrins, en Tomàs ha estat l'única esperança després del matrimoni de mumare amb mon pare, que, per a ells, no ha passat mai de ser un foraster. Quan penso en els trenta anys que fa del nostre exili a Palma, penso en els trenta anys que dura l'agonia de no veure'ns, de no parlar-nos, de no donar-nos l'amor que ens tocava. La cicatriu, l'arrosseguem encara ara. No l'hem poguda esborrar. A la meva filla, n'Aina, no la coneixen.

No ploren, almenys davant nostre. Potser ja venen plorats, comenta després na Lita. A la meva germana, dels Buades de Torrella i també dels Prats, la família de banquers de la meva padrina, l'interessa tot, perquè sempre ha estat amant de totes les coses indefugibles pròpies de les classes nobles i de les generacions dels homes de negocis, d'aquell sentit refinat del qual són posseïdors. Amb el córrer dels anys, ara estic convençuda que sempre ha tingut posada l'esperança que algun dia un resplendor interferís en els cors

dels padrins, i que aquest nou estat ho canviés tot, i la convertissin en hereva d'alguna propietat.

Per un temps llarg, tot es fa en silenci. Davant el mort, encaixat a l'interior del tanc de cedre i reduït al buit del no-res, mumare reprèn la ploralla i el meu padrí l'agombola amb mig braç; amb l'altre mig no en sap o no pot. En Tomàs escolta sord, amb els cabells de tulipa ben clenxinats dins el taüt, abillat amb un vestit color marengo i una corbata platejada. Li han marcat la ratlla a l'esquerra. Una sobtada claror il·lumina la clenxa que apareix oberta amb una vorera, a banda i banda, com una variant d'una carretera nova. El rostre senyalat pel blau, empremtat a la galta, es projecta enmig del decorat de la mateixa manera que una superfície polida reflecteix la llum o la calor en una direcció. Mai com en el plor de la mare, irromput en meitat de la sala de vetlla, m'he sentit tan a prop d'ells. Tot és presoner de l'instant que vivim: els perquè i els perquè no del nostre allunyament com si els motius d'aquesta distància s'haguessin buidat de les nostres boques i haguessin transvasat a les parets.

Tanco els ulls i torno amb força cega als dies en què vam viure a s'Albufera, viatjo a les llacunes on es concentra un devesall de vida; al cel, gavines i llambritges; a les aigües llistades dels canals, comunitats submergides d'herbei de fil i cua de mart, en un únic territori ocupat, alhora, per crancs blaus i tortugues d'aigua. Tot exposat a la llum com una platja plana, igual que la de s'Albufera, entre la *de front*, que ara nomenen platja de Muro i les dunes, tot al descobert.

En els temps en què vam viure a la possessió, jo sempre jugava per les zones properes a la casa, i a les horabaixes de primavera quan tot el camp és una modalitat d'embarbissades de flors, sovint m'escapava colcada dalt la bicicleta. Sortia pel camí d'Enmig fins a s'Albufera, una terra trossejada per canals, síquies, ullals i torrents. Per damunt el cap, em sobrevolaven insectes sibilants en totes les seves formes. Una vegada, prop d'una de les zones salobroses em

vaig topar amb un tiroril·lo. Mai n'he vist un altre com ell. Es movia feixuc tot arrossegant una ala, talment com el padrí m'havia explicat que fan sempre els de la seva espècie quan se senten amenaçats pels depredadors. Recordo d'una manera exacta la meravella del moment, la tremolor de la descoberta, la dispersa piuladissa de l'ocell. Mai com aleshores he tingut tantes ganes de contemplar el que passava pel món.

Al llarg del camí des de la possessió de Ses Marjals fins al final de s'Albufera, on ja fugen de la nostra mirada les cases de sa Pobla i dona inici una fortalesa impenetrable de vegetació, faig memòria i em veig trescant entre poblats d'oms i polls blancs, cirerers de pastor i esbarzers. Per aquí i per allà se senten els refilets de les aus, trinats i sons breus d'estructura simple, d'una o dues síl·labes. Més endavant, a curta distància, xapotejo dins els rostolls enfangats de terra, en un paratge trepanat de canyet o sesquera, sempre amb el berenar a la mà, un pa amb mel i sobrassada. Les rodes de la bicicleta s'embosquen en els sostrats de llim, rere una exposició d'arbres a la manera de columnes salomòniques que tornegen el paisatge. De canal en canal i de llacuna en llacuna, em trobo un rossinyol bord o un busqueret de cap negre. Sola. Sense en Tomàs, sense na Lita. Sola, arribo fins la zona dels joncs. En aquest punt, davallo de la bicicleta i, a peu, vorejo per un camí que declina, amb la mateixa confiança cega d'un ca que seguís el seu amo. Així, doblegada sobre les plantes que aletegen embarbussades com si parlessin, les palpo des de la punta punxeguda de les fulles, on s'acumulen les sals, fins a la tija. Aquest món és humit, relligat de ràfegues d'aire, tan carregades de sal que l'olor fecunda de mar els revolts dels arbres.

A en Tomàs, les aigües enllotades el van arreplegar més tard.

D'adolescent, anys després d'arribar a Palma, ja es veia que se li doblava algun plec en el cervell i li palpitava desmarxat.

Els anys no el van curar. El pas del temps el va acabar d'emmalaltir. Mal que s'ho pensés, no era un home lliure, sinó un ser

determinat, esclavitzat pels seus instints. Els seus dos amics, en Lucas i en Maties, que han vingut a acompanyar-nos, ho han dit sense dir-ho. Han assentit amb el cap davant del pare, que ha tornat a la sala de vetlla, i de la mare, que fa ulleres, una blavor, sota les parpelles inferiors, no només de plorar sinó també de no dormir. El seu insomni, però, és un episodi vell: ha tornat un trastorn permanent que pateix des de fa molts anys. La situació ve d'enrere, de quan la mort de la seva bessona, na Bàrbara; la culpa no és únicament d'en Tomàs. La tia va morir amb vint-i-pocs anys i des de llavors que mumare diu que no dorm.

El dia que va néixer el meu germà deu haver estat el més feliç de la mare, que sempre va voler un nin després de les dues nines que havia tingut. Em tremolen, aquestes paraules, quan les dic. Em tremolen perquè no sempre el llenguatge, lluny d'aïllar el que sentim, és capaç d'expressar la complexitat de les nostres emocions. M'he convençut d'aquesta idea, però qui en sap, de la felicitat o no que va tenir amb el naixement del meu germà, perquè abans i després de mi, havien nascut ja dos nins. El primer, mort. Mumare el va esventrar al món sense vida abans d'acabar de gestar-lo. Era un cos informe sense lesions ni marques. Va ser un anyell que van tadar dins la fossa dels padrins, a sa Pobla, i no li van donar nom. El segon sí que van tenir temps de batejar-lo. Li van posar Damià i va morir un dia abans de complir el primer mes perquè es va col·lapsar per una entrada d'aire a la pleura.

Jo, enmig dels dos, entre els cors contracturats dels meus pares, vaig fer-me un espai.

A la possessió de sa Pobla, a casa dels padrins, on vivíem, en els dies posteriors al naixement d'en Tomàs hi van passar veïnes i veïnes a conèixer el nin que havia de ser l'hereu de la família. Li duïen tots un present. El meu germà era d'ossada prima i, vist de cos sencer, pareixia un nin esquifit, orquestrat per dos braços massa flacs. Jo

tenia cinc anys i, a través de les reixes d'una finestra de la casa, vaig veure una llarga serp d'homes i dones que s'estirava i es replegava en corbes i, de tant en tant, s'alliberava uns quants centímetres per tornar, més endavant, a cargolar-se. Eren molts dels jornalers i dels arrendataris de les finques dels padrins, que s'endinsaven en els marges del perímetre de s'Albufera: homes i dones, joves i grans, que van formar en coa per mostrar el seu respecte al net de *don* Joan, que era l'amo de tot.

En Tomàs va ser un nin magre, però el més irritant per als padrins era el seu gest barroer, la pell tan morena, tan colrada, més que la de na Lita o la meva. Ja es veia prou, que venia senyalat per la família del pare, originària de l'horta valenciana, i van haver d'acceptar l'evidència com si fos un càstig. Havia de ser un dels hereus dels Buades de Torrella i, al final, va ser un hereu de no res. Més encara: va néixer per reparar el dolor que va causar la pèrdua dels meus dos germans i, al final, va convertir-se en el centre mateix del dolor. Com diu mumare, va forcejar tant amb la vida, que va quedar inservible per a viure-la.

No han parlat, en Lucas i en Maties, del costum que tenia en Tomàs de perseguir els cablejats de les instal·lacions. Ni tampoc han fet referència a la seva inclinació a veure partícules blanques suspeses a l'aire, tal com el meu germà va confessar, feia dos o tres anys, al seu psiquiatre, quan va assegurar que se li apareixien botons de fum blanc en els ulls i l'especialista l'hi va contar a mumare.

Els dos amics s'ho han callat.

Probablement, com nosaltres, volen no recordar.

El taüt, l'he pagat jo. El lloguer del nínxol al cementiri de Palma, també; no només per bondat d'esperit, sinó també per estúpida. Na Lita va endeutada com sempre i mumare, que és una altra esclava dels capricis d'antiga senyora, també.

I el pare? Del meu pare, d'en Vicenç Ballester Casanova, no en parlo. I si en parlo només és per dir que és el regent de la casa, un regent de gestes poc rendibles, de negocis ruïnosos, calamitats de

feines que mai no donen beneficis. Negocis com el darrer: el del cultiu i venda de cargols a restaurants per a fer dinars de cargolades. Mon pare no té dots per a les relacions comercials. La seva única virtut és la d'exhalar anelles de fum de la cigarreta sense adonar-se que tal com creix la simetria de les volves, davalla l'interès dels seus interlocutors, sobretot si són clients.

A la caseta de Marratxí, als afores de Palma, una de sostre cegat per una teulada bastida de bruc i canyes com la de les barraques de l'horta valenciana, que va construir amb les seves pròpies mans, fa un parell d'anys hi va instal·lar les gàbies. És mísera, la casa, d'una naturalesa com la seva.

Però no en parlo, del pare.

En poques paraules: que si el meu germà té una làpida, és gràcies a mi.

Que si la pedra que el cobreix té una inscripció —«A EN TOMÀS BALLESTER BUADES DE TORRELLA, PER SEMPRES VOLA DAMUNT DE S'ALBUFERA»—, és gràcies a mi.

Pel camí fins a la capella, sento la veu d'en Tomàs que em crida Malen... Malen... Maleeeeeen..., un crit separat del cos, verbalitzat sense intervenció de llavis, ni paladar, ni dents, concretat en la profunditat de la tràquea. Soc jo que busco el crit, que l'explora en el seu coll i l'extrau amb les mans a la manera d'un arpó. M'adono, llavors, que el que hem perdut és irreversible i definitiu, i em veig fora del cos pegant potades al món. Per un moment, algú m'agafa de les espatlles amb una maniobra imprevista perquè vaig per caure: *Mon petit canard*, ja està, ja està, *mon petit canard*. Magdalena, ja està. És en Thierry, l'home amb qui em vaig casar fa set anys, que allarga el braç, m'agafa i em salva de rodolar per terra. Passat l'instant, esborrat el gest, restablert l'equilibri, torno la mirada en direcció a aquesta criatura protectora, i observo la cicatriu vertical enmig del front, que li progressa fins l'entrada dels cabells. És

una que li resta del dia que va conèixer son pare. Poca cosa més recordo, només que em confio als seus ulls blau-verds, blau-grisos, blau-blaus, com he fet sempre des del dia que ens vam trobar per primera vegada, i una pau desconcertant es deixa caure lluminosa pel passadís. *Mon petit canard*

A l'altra mà en Thierry hi du n'Aina i, darrere d'ells, apareixen en Biel i na Conxa, dos cossos més que se m'abracen per damunt les espatlles com tants altres ho fan durant tota la vetlla. Que senzill el gest i que poc efectiu; el món em sembla insignificant. El que estigui a les nostres mans farem, diuen, i jo agraeixo que hagin tancat el despatx d'arquitectes que comparteixen amb en Thierry per a acompanyar-me. Sorgeixen d'un fluid de persones que ho impregna tot i van a l'encontre de la capella. Jo camino rere d'ells, però les meves cames em deturen. Magdalena, estàs bé?, em pregunta en Thierry. I jo faig que sí. Sí, estimat Thierry, que diferent que ets d'en Tià, l'altre home amb qui em vaig casar per primer cop, que era enemic de les dones i es va casar amb mi pel que es va casar.

Tants anys després encara em pregunto si és ell el pertorbat o ho soc jo.

El capellà que oficia la cerimònia d'en Tomàs, traçat d'un esquelet asimètric i d'una espatlla més muntada que l'altra, ens mira atentament. És calb. Pareix excitat. Des de l'inici de l'homilia predica sobre el concepte del temps terrenal. És una il·lusió, afirma. La veritable existència és eterna, diu en un to agonitzant, una cosa entre dolorosa i histriònica que pareix una obra de ficció. En algun moment fa al·lusió a aquella expressió coneguda que l'home és un llop per a l'home i, per primera vegada, soc totalment conscient de la gran dosi de contradicció del meu germà: el seu forcejament constant entre la passió i la raó.

—Les passions es combaten des de la virtut i la voluntat. —Vesteix una alba blanca amb una casulla i una estola morada i fa voltar les mans dins les mànigues com si fossin volants d'un vestit.— Els homes lluitem sovint contra els nostres interessos, ens deixem dur

per les passions violentes i no trobem la fortalesa d'ànima necessària per saber dirigir les nostres accions sense topar amb la seva oposició. En Tomàs Ballester Buades de Torrella va lluitar sempre per trobar aquest equilibri. No li va ser fàcil.

Li falta afegir que va ser sempre un esperit feble i va desenvolupar aviat l'afició dolenta que tenen alguns humans de perseguir les passions del moment, deixant-les que es confrontin les unes amb les altres i que acabin tibant en direccions contràries. Li falta per dir el més important: que era un home bo.

En el passeig dels malacons de s'Albufera, sense necessitat de prismàtics, s'hi observen virots que, a l'estiu, quan és el temps de la cria, s'apropen a terra. Semblen objectes fragmentats fets en parada que canvien de planell i foraden l'aigua amb la punta de les ales. La incisió xerraqueja com un serrall. Estableix una línia divisòria, una fletxa inserida de gairell, a la manera d'un bisturí amb la qual, com a cirurgians experimentats, enforquillen els peixos. De petita, quan m'escapava pels camins de s'Albufera, ulls al cel i peus als pedals de la bicicleta, buscava ocells capbussadors d'aquests que bussegen per capturar les preses en aigües profundes. Amb els anys, en el decurs del temps en què vaig estudiar la carrera de biologia, vaig saber que un dels que es capbussen i fan picats més espectaculars són les llambritges. Eren les que cercava jo per observar-les llançar-se sobre l'aigua, veloces i rasants. En advertir la seva incisió en la punta de les ones, del centre del meu cor es buidava la idea que el meu germà era un d'ells. Quan pujo al púlpit a llegir l'escrit que he redactat per honrar la seva memòria, això és el que en dic. Prenc la imatge de l'ocell i la doto de significació: entre totes les aus de s'Albufera, ell és una llambritja. Això dic, perquè això és el que vull creure.

És l'ànsia que posseeixo de vestir la vida tan despullada del meu germà.

En un interval, mentre parlo, el seu bec d'au s'enfonsa en el meu cor, la terminació de la punta m'enforca i se m'insereix com el tallant d'un full de paper. Jo mateixa li dono accés. Estic a punt de

rompre'm per mil·lèsima vegada, i la incisió, amb tot l'ímpetu de la descàrrega, aferrada en la duresa del vèrtex, tot al contrari del que imagino, m'afluixa. No sé explicar-ho, però a vegades el dolor busca més dolor. Aleshores, es fa una pausa dins meu, com una rebaixa de l'emoció, com una cancel·lació momentània a tanta sobresaturació de sentiments, i faig una pausa també en el discurs. La incisió em mobilitza les llàgrimes. Les orienta fins als ulls. No puc acabar, perquè em quedo sense veu.

Durant el sepeli d'en Tomàs, tota la família Ballester Buades de Torrella forma amb gravetat en el primer banc de la capella. La mort, com en tantes ocasions, desbanca els orgulls i desplaça totes les passions. Ah, les passions!

Al costat meu, s'asseu la mare, entre el pare i jo. A la cerimònia, el seu organisme hi és present. És sense ser-hi com un òrgan que hagués quedat suspès fora del cos. En cert moment, em sembla que amb la mirada cerca la creu pelada que presideix l'altar, desposseïda del Crist crucificat, dues fustes només superposades en perpendicular. Resa. Els llavis reproduïxen la vocalització silenciosa de les paraules i aspiren l'oxigen des de la perspectiva oposada d'on som nosaltres, asseguts a la capella. En meitat del ritual li agafó la mà. Ella es deixa i no reacciona quan li estrenyo. Penso que l'extremitat és una boca que crida sense veu, una boca oberta palpitant un crit insonor que recorre una galàxia buida.

Un cop conclòs l'ofici i conduït el mort al cementiri de Palma, després que els enterradors paredin el cos d'en Tomàs i la seva consciència quedi també allotjada com un producte més darrere l'alicatat de la làpida, resto dempeus, al costat de mumare. Els padrins, l'oncle Jaume, madò Damiana, l'amo en Domingo i el seu net, en Bernat, per una banda, i en Thierry, n'Aina, la meva germana i mon pare, per l'altra, parteixen a fer un cafè o unes copes. No ho sé, no tinc cos per preguntar. Junts o sols, no ho sé, no se m'escenifica la imatge. Davant del cadàver del meu germà, alicatat darrere la pedra del nínxol, nosaltres dues romanem silencioses.